Elvar Theodorsson, professor, IBK/Neurokemi, Universitetssjukhuset, Linköping

Det behövs ett skyddsnät för att fånga upp missvisande laboratorieresultat

Formella kvalitetssystem är på snabb frammarsch inom samhället i allmänhet och inom laboratoriemedicinen i synnerhet. Stora resurser satsas på organisatoriska frågor, dokumentation och kontroll av tekniska faktorer som är enkla att mäta. Organisation, standardisering och kvalitetskontroll är viktiga grundbultar men är inte tillräckliga för fullgod patientsäkerhet. De måste kompletteras med engagerad medicinsk sakkunskap, kommunikation mellan vårdgivare och medicinskt inriktade kontrollsystem som kan fånga upp och tolka det oväntade samt förmedla kunskap om både orsakssammanhang och lämpliga åtgärder att vidta i olika praktiska sjukvårdssituationer.

Sjukvården har stor nytta av många av de tekniska lösningar och kontrollsystem som utvecklats inom tillverkningsindustrin. Kvoten mellan nytta och kostnad riskerar dock att bli låg om man i huvudsak satsar på tekniskt och organisatoriskt inriktade kvalitetssystem på bekostnad av satsningar på primärt medicinskt inriktad kvalitet.

Arbete på flera håll

Göran Lindstedt och medarbetare har under många år bedrivit ett föredömligt arbete med att bygga upp system för medicinskt relevant kontroll av interferenser i mätmetoder förorsakade av oväntade beståndsdelar i prov från enskilda patienter (se artikeln i detta nummer av Läkartidningen). De har också lagt ned arbete på att rikta uppmärksamheten hos laboratoriefolk och annan medicinsk personal på dessa faktorer.

Professor emeritus Nils Tryding har också lagt ned ett mycket grannlaga och internationellt uppmärksammat arbete för att kartlägga och informera om effekten av läkemedelsanvändning på laboratorieresultat, såväl de biologiska effekter läkemedlen har på patienterna som interferenser i själva mätningarna (se http://home.swipnet.se/tryding/drug.htm).

Staten (genom Läkemedelsverket) och landstingen använder betydande ekonomiska resurser för att upptäcka, registrera och rapportera biverkningar av läkemedel som används brett i patientvården. Systemet har stor betydelse för att upptäcka sällsynta men kliniskt betydelsefulla läkemedelsbiverkningar som vanligen inte går att upptäcka i läkemedelsutvecklingens tidiga faser. På samma sätt är det mycket svårt att upptäcka alla risker för missvisande resultat vid användningen av diagnostika i de tidiga faserna av deras utveckling.

Det finns alltså all anledning att etablera mekanismer för att upptäcka sällsynta risker för missvisande resultat vid användningen av diagnostika i direkt patientdiagnostik. Här har den primärt diagnostiska delen av laboratoriemedicinen mycket att lära av den organisation som införts och den kunskapsutveckling som skett t ex vid biverkningsenheterna inom läkemedelsområdet.

Se även artikeln på sidan 2492 i detta nummer.

Främja kompetens och omdöme!

Göran Lindstedt och medarbetare visar hur enskilda laboratoriemedicinska organisationer, liksom kvalitetsorganisationen Equalis (http://www.equalis.se), har etablerat rutiner för att upptäcka och kontrollera analytiska interferenser och felaktiga medicinska beslut förorsakade av interferenser. Sjukvårdsprofessionerna i Equalis' expertgrupper och Equalis som företag gör här en synnerligen värdefull samhällsinsats. Det är av stor betydelse att organisationen och dess expertgrupper även framgent kan finansieras på ett sådant sätt att detta arbete kan fortsätta och vidareutvecklas till alla områden inom den diagnostiskt inriktade laboratoriemedicinen.

Nu, som förr, finns det inget diagnostiskt verktyg i sjukvården som i effektivitet kan mäta sig med kunskap, erfarenhet och omdöme hos sjukvårdspersonalen. För att behålla och utveckla dessa förmågor behövs kunskaps-, kompetens- och erfarenhetsutveckling inriktad på medicinsk kvalitet hos hälso- och sjukvårdsorganisationerna och – inte minst viktigt – hos den enskilde läkaren.

*

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.